

JAARBOEK

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXVIII. 1941.

AMSTERDAM

UITGAVE VAN HET GENOOTSCHAP

1941.

KORTE BIJDRAGEN

I. Aanvulling op de Geschiedkundige Aanteekeningen betreffende den Muntslag voor Nederlandsch West-Indië, door Dr. J. W. A. van Hengel, in Jaarboek 1940, pag. 1.

Ter aanvulling van mijn „Geschiedkundige Aanteekeningen betreffende den Muntslag voor Nederlandsch West-Indië” wordt hier melding gemaakt van een tweetal noodmunten, welke in 1771 op het eiland Sint Eustatius in omloop zijn gebracht.

Deze munten dragen aan de eene zijde de waarde-aanduiding $\frac{1}{2}$ B' resp. 1 B' met omschrift HERMAN GOSSLING 1771, terwijl de andere zijde een etende gans vertoont met het omschrift GOD BLESS S' EUSTATIUS & GUV^N.

De stukken zijn uitgevoerd in geel koper. Daar de Archivalia van vóór 1781 op het eiland St. Eustatius zijn vernietigd, konden verdere bijzonderheden omtrent deze stukken niet worden opgespoord.

Den Heer A. VAN DER WIEL te *Ede* dank ik voor het vestigen van mijn aandacht op deze munten.

Utrecht.

W. v. H.

II. Een herinnering aan den noodlottigen brand te Rotterdam in Mei 1940.

Toen in 1822 de Nieuwe (koepel)Kerk der Evangelisch Luthersche Gemeente te Amsterdam was afgebrand, wer-

den stukjes van het koperen dak ten bate van den wederopbouw verkocht, waarin afbeeldingen van de kerk voor en na den brand waren ingestempeld. Dirks No. 191 en 193.

Deze handelwijze stond zeker het „Kerkbeheer der Evangelisch Luthersche Gemeente te Rotterdam” voor den geest, nadat het bedehuis dier gemeente op den voor Rotterdam zoo noodlottigen Meidag van 1940 een prooi der vlammen was geworden.

Ten bate van den bouw eener nieuwe kerk werd door bovengemeld kerkbeheer voor f 2,50 een penning verkrijgbaar gesteld, geslagen van het koper van het dak der afgebrande kerk.

Voorzijde: De afgebrande kerk, geheel zooals die voorkomt op den zilveren penning op de inwijding in 1736 door M. HOLTZHEY ¹⁾, Vervolg van Loon No. 108, doch grooter, onder en ter zijden omgeven door vlammen en rookwolken, waarop onder de kerk de jaartallen 1736 en 1940.

Omschrift: EVANG · LUTHERSCHE KERK · ROTTERDAM.

Keerzijde: Schaal, waaruit vlammen opstijgen; over deze vlammen heen:

Wat tusschen bouw en brand bestond,
Verging ... in weinig uren.
Maar niet wat men te doen hier vond,
Want dat zal eeuwig duren.

De naam van den maker van dezen 60 m.M. grooten penning, M. L. PAUW, te Utrecht werkzaam, staat noch

¹⁾ Bij de inwijding ontbrak nog het uurwerk in het torentje, althans nu ziet men de wijzerplaten, die op den penning van 1736 niet voorkomen.

daarop, noch in of op het doosje vermeld, waarin ik dien ontving. De penning is vermoedelijk geslagen bij C. J. Begeer te Utrecht (zie Bax, Jaargang 1940, blz. 60).

W. K. F. ZWIERZINA.

III. Draagpenningen bij de bedevaart van Breda naar Hakendover.

Door de vriendelijke bemiddeling van Mejuffrouw J. H. H. HOUWING, Secretaresse van het stedelijk museum te Breda, waarvoor hierbij openlijk mijn dank, kwam ik in het bezit van twee merkwaardige penningen van de bedevaart Breda--Hakendover (België, nabij Tirlemont Scherpenheuvel), van welke stukken ik hieronder de beschrijving doe volgen.

I. Voorzijde: De Christuskoning met opgeheven hand onder een poort zittend.

Keerzijde: BEDEVAART - VAN - BRED A EN OMSTREKEN - NAAR - HAKENDOVER.

Tin 18 m.M. Met oog en ring.

II. Zelfde voorzijde als I.

Keerzijde: 13 MAAL - BEDEVAART - (waaronder versiering) - BRED A - HAKENDOVER.

Tin 36 m.M. Met oog en ring.

Mej. HOUWING schrijft daarbij, dat de intentie der bedevaart, waaraan alle broederschappen uit Vlaanderen, Noord- en Zuid-Brabant deelnamen en waarbij de groep Breda steeds de leiding heeft, is het afsmecken van zegen voor veestapel en landbouw.

Al in de vorige eeuw begaven vele boeren uit Breda en omgeving zich op den 2den Paaschdag met hunne paarden naar Hakendover, van waar de processie uittrekt en de boeren met hunne paarden midden door de akkers rijden, wat een wilde boel is. Het volksgeloof wil, dat de akkers waar het meest door gereden is de overvloedigste oogst geven.

De heer A. BOUMAN, pastoor van de parochiekerk van het H. Hart te Breda, die in 1902 gewijd werd en waaruit de processie georganiseerd wordt, maakte er Mej. HOUWING opmerkzaam op, dat dit juist geschiedt om de eenvoudige reden, dat door de trappelende paarden de haver dieper in den grond wordt gestampt en beter wortel schiet.

Elke deelnemer ontvangt een kleinen penning, waarop de boeren, die in groote getale meedoen en met groote kosten reeds den eersten paaschdag met de paarden in vrachtauto's naar België vertrekken, zeer gesteld zijn.

Dat de bedevaartganger, die dit voor de 13de maal doet, een grooten penning ontvangt, houdt verband met de legende, dat de 13de werkman, die aan den bouw van de kerk te Hakendover mede arbeidde, bij de uitbetaling van het loon steeds verdwenen zou zijn en dat dit de Zaligmaker zelf zou zijn geweest.

Zwolle.

S.

IV. Draagpenning bij den intocht van Mons. Petrus Leijten als Bisschop van Breda, 29 Juni 1885.

Den 29 Juni 1885 deed Monseigneur PETRUS LEIJTEN zijn plechtstatigen intocht als bisschop van Breda.

Geboren te Heusdenhout 16 Juli 1834, volbracht hij zijne humaniora in het bisschoppelijk Seminarie te Oudenbosch, zijne hoogere studiën te Hoeven, alwaar hij 18 Februari 1859 de H. Priesterwijding ontving.

30 Juli 1860 volgde zijn benoeming tot kapelaan te Alphen, in 1872 werd hij benoemd tot Regent van het Seminarie te Oudenbosch, 13 Augustus 1881 tot Pastoor der Parochie Bavel bij Ginneken en 29 Juni 1885 tot bisschop van Breda.

17 Mei 1914 is hij overleden en begraven op het R. K. kerkhof Zuylen onder Prinsenhage.

Ter gelegenheid van zijn intocht te Breda werd de volgende penning geslagen:

Voorzijde: Het wapen van Breda. Omschrift: PLECHT-STATIGE INTOCHT TE BREDA 29 JUNI 1885.

Keerzijde: Het wapen van den nieuwen bisschop: een anker onder een kruis, waarboven de bisschoppelijke hoed, beneden: IN TE DOMINE SPERAVI. Omschrift: Z. D. H. MS^B PETRVS LEIJTEN VIERDE BISSCHOP VAN BREDA.

Koper, 28 m.M. Met oog¹⁾.

Zwolle.

S.

¹⁾ De meeste gegevens ontving ik van Mej. J. H. H. HOUWING te Breda, waarvoor ik haar gaarne mijn dank betuig.